

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

No1

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 yanvar

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 703 sahifa.
2026-yil, yanvar

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА.....	26
Каракулов Фарход Зайпудинович	
TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH	38
Achilov Ilmurad Nematovich	
TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li	
КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ	51
Алиева Сусанна Сейрановна	
ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОБЩЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ	58
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
BARQAROR INVESTITSIYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI	65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA.....	71
Ashurova Oltin Yuldashevna	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI UCHUN BARQAROR BREND QIYMATINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	84
Bekmurod Davlatmurotovich Ollaberganov, Zilola Baxramovna Abdikarimova	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	89
Atajanov Kamal Atavayevich	
AVTOTRANSFORMATORLARNING TASHQI MAGNIT MAYDONINING MATEMATIK MODELI	96
Pirmatov Nurali Berdiyrovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Baxriddinov Begzod Alibek o'g'li	
O'ZBEKISTON VA JAHON AMALIYOTIDA BUDJET MUASSASALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISHIGA RETROSPEKTIV TAHLIL	101
Berdiyev Toshkenboy Panjiyevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: RISKGA ASOSLANGAN YONDASHUV VA AMALIY MEKANIZMLAR	108
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	113
Shayxiev Boburbek Ulug'bekovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING KONSEPTUAL MODELI.....	120
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	

GEODEZIYA VA GIS TEXNOLOGIYALARINING INTEGRATSIYASI.....	125
<i>Ziynura sabirova</i>	
RESPUBLIKADA UY-JOY QURILISHI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGINING O'RNINI	129
<i>Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА АО «УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ» В УСЛОВИЯХ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ.....	133
<i>Кадирова Шарофат Амоновна</i>	
KASBLARNI MODERNIZATSIYA QILISH VA MEHNAT BOZORINING YANGI MODELINI BARPO ETISH	139
<i>Ruziyev Oybek Abdumuminovich, Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich</i>	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL BIZNESINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	143
<i>Saidov Dilshodbek Razzakovich</i>	
QISHLOQ JOYLARIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	148
<i>Amaniyazova Rayhan Bayniyazovna</i>	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ СОЛНЕЧНЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	153
<i>Кудратов Афзалхужа Рустамович, Далмурадова Наргиза Нуриллаевна, Шогучкаров Санжар Кодирович</i>	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	161
<i>Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich</i>	
INNOVATSION BANK EKOTIZIMLARINING TIJORAT BANKLARI RIVOJLANISHIDAGI ROLI	165
<i>Aliyev Hasan Rayimjonovich</i>	
ANALYSIS OF FACTORS OF INTENSIVE ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN	171
<i>Sharipov Kamil</i>	
SUN'IY INTELLEKT – TO'RTINCHI SANOAT INQILOBINING ASOSI.....	176
<i>Kalonov Muxiddin Baxriddinovich</i>	
KORXONALARDA MOLIVAVIY BOSHQARUVNING TASHKILY VA IQTISODIY MASALALARI.....	187
<i>Jumayev Samariddin Ziyodullaevich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINI OSHIRISH YO'LLARI	193
<i>Isroilov Dilshodbek Rustamovich</i>	
TALABALARDA O'Z-O'ZINI TARTIBGA SOLISH KO'NIKMALARINING RIVOJLANISHIDA INTERAKTIV TA'LIM PLATFORMALARINING O'RNINI	198
<i>Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi</i>	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING XORIJIY TAJRIBASI	203
<i>Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich</i>	
XORAZM VILOYATIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASINING O'ZGARISHI VA BU JARAYONGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	208
<i>Mayliyeva Sadoqat Safayozovna</i>	
IQTISODIY-MATEMATIK VA SSENARIYLI YONDASHUVLARDAN FOYDALANIB SANOAT RIVOJLANISHINI BAHOLASH VA PROGNOZLASH	213
<i>Turdiyev Ulug'bek Qayumovich, Qayumova Nurafshona Ulug'bek qizi</i>	
EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINING DOLZARBLIGI.....	217
<i>Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna</i>	

LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS	222
Yovkochev Sherzod	
ICHKI AUDIT FUNKSIYALARINING ICHKI NAZORATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	228
Tursunov Shohruxmirzo Baxtiyor o'g'li	
MOSH DONINI YANCHIB OLISSHA QO'LLANILADIGAN QURILMANI LOYIHALASH	232
Qurbanov Abdimalik Jo'rayevich	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SAMARADORLIKNI BAHOLASH: INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR, RAQAMLI YECHIMLAR VA AMALIY KUTILMALAR	239
Sarvar Saidov Xayrulloevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI DOIRASIDA UNING INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	244
Tashov Mizrob Maxmudovich	
DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	251
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
ФИНАНСЫ И ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	257
Айматова Фариди Хуразовна	
ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI	263
Salayeva Dilafro'z Aybekovna	
ДИАГНОСТИКА СИНХРОННОГО ДВИГАТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ИЗМЕРЕНИЯ ВНЕШНЕГО МАГНИТНОГО ПОЛЯ	267
Пирматов Нурали Бердярович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Мамуров Алмас Жумабой угли	
XORIJIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI	275
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В СДЕЛКАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ	279
Ли Илларион Георгиевич	
KO'P YADROLI CPU VA GPU ARXITEKTURALARIDA DIFFERENSIAL TENGLAMALARNI SONLI YECHISH UCHUN PARALLEL ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQUISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	284
Ismailov Shixnazar Rashid o'g'li, Ubaydullayev Farrux Fathulla o'g'li, Odilov Asliddin Isoq o'g'li	
СИСТЕМАТИЧЕСКОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ — ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ	291
Муталов Абдуазим	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNING HUDUDIIY TARKIBI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	295
Ermamatov Shonazar Jumakulovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SIYOSATI: INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI ISLOHOTLAR	302
Sobirov Yo'ldoshboy Ro'zimboevich	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHIIYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	310
Tuyev Abdurahmon Yusubopvich	
TEMIR YO'L STANSIYALARIDA STRELKALI O'TKAZGICH QURILMALARI BO'YICHA YO'L QO'YILGAN NOSOZLIKLAR VA ULARNING TAHLILI	315
Yunusova Gulshanoy Umarali qizi	

SANOAT KORXONALARIDA ASOSIY FONDLARDAN VA ISHLAB CHIQRISH QUVVATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	320
Ulashev Xubbim Askarovich	
TURLI YO'L SHAROITLARIDA TO'QNASHUV PAYTIDA TORMOZLASH VA BOSHQARUV PARAMETRLARI	324
Uralbayev Anvar Ubaydullayevich	
YANGI YARATILGAN MAHALLIY DURAGAY PILLALARNI YAKKA CHUVISH NATIJALARINING TAHLILI.....	328
Sobirov Qo'ziboy Erkinovich	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI ZAMONAVIY YO'LLARI.....	332
Boboqulov S.B.	
TARJIMON DASTURLARIDA MULTITILLARNI TASNIFLASH: MAVJUD YONDOSHUVLAR VA MUAMMOLAR	338
Maxmudjanova Sayyora Yashin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ICHKI AXBOROT TIZIMLARINING MODERNIZATSIYASI ORQALI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH	343
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
NEFT VA GAZ TERMINOLOGIYASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI.....	349
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Quryozova Gulshan Akmal qizi	
УСИЛЕНИЕ РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ДОСТИЖЕНИИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	355
Гимранова О. Б.	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA OPERATSIYALARINING AHAMIYATI.....	361
Yuldashev Fozil Turapovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI HISOBLASH VA UNDIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	373
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ПУБЛИЧНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ДИНАМИКУ ЭКОНОМИКИ	377
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
DIVIDEND SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDA SIFATI VA FOYDANI BOSHQARISHNING TA'SIRI.....	383
Eshev Furqat A'zamovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УМНЫМ ГОРОДОМ НА БАЗЕ ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ С ОРИЕНТАЦИЕЙ НА ЧЕЛОВЕКА	388
Рахимова Мадина Шухрат кизи	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB SIYOSATINING USLUBIY JIHATLARI	393
Toshpo'latov A. A.	
MOLIYAVIY HISOBOT ISHONCHLILIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	398
Zufarova Zilola Rahim qizi	
RAQAMLI PUL TIZIMINING KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI.....	403
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA SOLIQ HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН).....	411
Жоллыбеков Хурмет Бахыт улы	

KORPORATIV MUNOSABATLAR ISHTIROKCHILARINING HUQUQLARINI HIMOYA ETISH VA TA'MINLASHNING HUQUQIY-IQTISODIY SHAKLLARI.....	416
Rustamova Dilbar Rustamovna	
IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	423
Ismadiyrov Alisher Abduraxmon o'g'li	
METALLURGIK TEXNOGEN CHIQINDILARDAN KAMYOB METALLARNI AJRATIB OLISH TEXNOLOGIYASI	427
Qayumov Oybek Azamat o'g'li, Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Abdullayev Farruh Odiljon o'g'li	
TRANSCHEGARAVIY ELEKTRON SAVDONI TAKOMILLASHTIRISHDA XO'JALIK ALOQALARI LOGISTIKASI.....	434
Yakubov Maksadxan Sultaniyazovich, Jumaboev Behzod	
YASHIL IQTISODIYOTGA INVESTISIYALARNI JALB QILISH	443
Raimjanova Madina Asrarovna	
O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	448
Azizova Roxila Baxodir qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	452
Isakova Naima Ikromjonovna	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA AJ "HUDUDIY ELEKTR TARMOQLARI" MOLIYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH YO'LLARI	459
Bo'ranboyeva Shoira Rustamovna	
"QISHLOQ HUDUDLARIDA XOTIN-QIZLARNING BARQAROR TURMUSH TARZINI TA'MINLASHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI"	466
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Niyozova Ruksora	
SMART TOURISM KAK INSTRUMENT USTOYCHIVOGO RAZVITIYA TURISTSKIX REGIONOV: MEJDUHARODNIY OPIYT I REGIONALNAYA ADAPTIYATSIYA	471
Usmanova Aziza Bahodirovna	
XUFIYONA IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING TUTGAN O'RNI	477
Atamurodov To'liqin To'ymurodovich, Mamatkulov Salimjon Rahmonkulovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
IQTISODIYOTDA TURIZM O'RNINI STATISTIK TAHLILINING XALQARO STANDARTLARI VA TAJRIBALARI	482
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH TIZIMIDA BANK KREDITLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	489
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDAN MOLIYAVIY RESURSLARNI JALB ETISHDA SUVEREN KREDIT REYTINGLARINING O'RNI	494
Mamadaliyev Poziljon Mansurjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLAR RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI	500
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
MILLIY SANOAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INSON KAPITALINING O'RNI	506
Yunusov Foziljon G'ulomqodirovich	
XONDIZA KONI POLIMETALL RUDALARINI FLOTATSIYALASHDA REAGENT REJIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	511
Shodiyev Abbas Ne'mat o'g'li, Egamberdiyev Baxtiyor Barat o'g'li	
EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA MUDDATI O'TGAN DEBITOR QARZDORLIKNI ANIQLASHDA RAQAMLI SOLIQ NAZORATI MONITORINGINING QO'LLANILISHI VA SAMARADORLIGI	517
Tashmuxe'dov Dilmurod Mirabzalovich	

SOLIQ SALOHİYATIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING TA'SIRI	522
Jurayev Xusan Atamuratovich	
IMPROVING MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS	528
Sobirov A. Abdurasul	
MINTAQADA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI	533
Masharipov Sardorbek Farxadovich	
TECHNOLOGY-DRIVEN VISITOR MANAGEMENT SYSTEMS FOR ENHANCING MUSEUM EXPERIENCE AND PERFORMANCE	539
Ibroximova Aziza Abbasovna	
XALQARO MOLİYAVIY INSTITUTLARNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	545
Kurbonbekova Moxichexra Turobjonovna	
NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA "AQLLI KON" KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TAJRIBASI	551
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI	556
Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SAVDO KORXONALARI FAOLIYATINING TASHKILY VA IQTISODIY XUSUSIYATLARI	562
Toxirova Gullola Mirkamolovna	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ СТРЕЛКОВОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	568
Юсупов И.	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	573
Тарават Абдул-Салам	
MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASH TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI	581
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
MUQOBIL ENERGIYA VOSITALARINI JORIY ETISH HOLATINING STATISTIK TAHLILI	586
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	592
Qurbonova Muazzam Fazliddinovna	
MEHMONXONA SANOATIDA ESG TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI	596
Xusenova Mexrangiz	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIK ASOSIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISH	600
Amirova Dilshoda, Usmonova Shahrinoz Ilhom qizi	
MINTAQQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANISHIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINING ROLINI EMPIRIK JIHATDAN TAHLILI	605
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
NITROGEN FIXATION CHARACTERISTICS OF AZOLLA CAROLINIANA UNDER THE INFLUENCE OF HEAVY METAL (CR ⁶⁺)	610
Sh. Azimov, E. Egamberdiev, S. Turabdajanov	
EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA NORMATIV-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING TA'SIRI	616
Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna	

«O‘ZBEKNEFTGAZ» AKSIYADORLIK JAMIYATIDA «ESG» STANDARTLARINI JORIY ETISH	622
Ibragimova Saodat Abdumo‘minovna, Xusainov Ravshan Raximovich	
O‘ZBEKISTON SANOATINING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO‘RSATKICHLARI DINAMIK TAHLILI	627
Ne‘matov Shoxruxbek Ma‘murjon o‘g‘li	
SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASH: KLASSIK VA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	634
Ugay Darya Sergeevna, Raxmonov Doniyor Ixtiyor o‘gli, Mamanov Alisher Umbarovich	
MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG‘INING EKSPORT SALOHIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING DINAMIK TAHLILI	642
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	647
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o‘g‘li	
KICHIK BIZNES SEKTOR FAOLIYATI IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA	652
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich	
MINTAQALAR MIQYOSIDA FARMATSEVTIKA SANOATINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR MAQSADLARI HAMDA ULARNI TA‘MINLASH MEXANIZMLARI	656
O‘taganova Umida Egamberdi qizi	
QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	663
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
MAHALLIY JUN TOLALARINING GEOMETRIK VA FIZIK-MEXANIK XOSSLARINI NOTO‘QIMA MATOLAR ISHLAB CHIQARISH TEXNOLOGIYASI NUQTAI NAZARIDAN TADQIQ ETISH	667
Ermatov Shavkat Qulmatovich, Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
TADQIQOT DIZAYNINI ISHLAB CHIQISH JARAYONIDA GIPOTEZALARNI SHAKLLANTIRISH, O‘ZGARUVCHILAR TIZIMINI TANLASH VA EKONOMETRIK IDENTIFIKATSIYA STRATEGIYASINI ASOSLASH	671
Usmonov Maxsud Tulqin o‘g‘li, Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM XIZMATLARI BOZORI HOLATI VA UNING MUAMMALARINI TAHLIL QILISH USULLARI	678
Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich	
O‘ZBEKISTONDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARI AKSIYALARI NARXINI O‘ZGARISHI TAHLILI	682
Ibragimov G‘anijon G‘ayratovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA IJTIMOIIY-IQTISODIY TIZIMLARNI SAMARALI BOSHQARISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	688
Alimov Fazliddin Xalimovich	
TEMIR YO‘L TRANSPORTI QUYMA DETALLARINING KIMYOVIY TARKIBI VA MEXANIK XOSSLARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIKNI TADQIQ ETISH	693
Tursunov Nodirjon Qayumjonovich, Saidraximov Azizjon Azim o‘g‘li, Nuriddinov Otabek Shuhrat o‘g‘li	

TEMIR YO'L TRANSPORTI QUYMA DETALLARINING KIMYOVIY TARKIBI VA MEXANIK XOSSALARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI TADQIQ ETISH

**Tursunov Nodirjon
Qayumjonovich**

Toshkent davlat transport universiteti,
"Mashinasozlik va materialshunoslik"
kafedra mudiri, DSc, professor
E-mail: u_nadir@mail.ru
Orcid: [0009-0008-7910-3980](https://orcid.org/0009-0008-7910-3980)

Saidiraximov Azizjon Azim o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti,
"Mashinasozlik va materialshunoslik"
kafedrasida,
tayanch doktorant
E-mail: azizsaidrahimov@gmail.com
Orcid: [0009-0004-1440-7458](https://orcid.org/0009-0004-1440-7458)

Nuriddinov Otabek Shuhrat o'g'li

"Quyuv-mexanika zavodi" AJ,
Metallurgiya va modellashtirish bo'limi
yetakchi muhandis-texnolog, magistr
E-mail: otabek.nuriddinov92@inbox.ru

Annotatsiya. Maqolada po'latning mexanik xossalari ta'sir etuvchi asosiy omillar tahlil qilingan. Asosiy legirlovchi elementlarning mexanik xususiyatlarini belgilashdagi roli hamda yuqori xossalar majmuasini ta'minlashdagi ta'siri muhokama etilgan. Tadqiqotlar davomida po'latning kimyoviy tarkibi va mexanik xossalari o'rtasidagi bog'liqlik aniqlangan, shuningdek, kimyoviy elementlarning nometall qo'shimchalar va mikrostrukturaga ta'siri o'rganilgan.

20ГЛ markali po'lat normativ hujjatlarga muvofiq yuqori mustahkamlik, plastiklik va zarbiy qovushqoqlikka ega bo'lishi talab etiladi, bu yuk vagonlarining quyma detallari uchun muhim hisoblanadi. Yon rama va resor usti balkasi kabi asosiy konstruktiv qismlar 20ГЛ markali po'latdan tayyorlanadi. Bugungi kunda ushbu markadagi po'latning mexanik xossalari yaxshilash dolzarb ilmiy va amaliy vazifa hisoblanadi.

Kalit so'zlar: mustahkamlik chegarasi, plastiklik, zarbiy qovushqoqlik, nometall qo'shimchalar, mikrostruktura, po'latni rafinirlash.

Abstract. The article examines the main factors influencing the mechanical properties of steel. The role of the principal alloying elements in determining mechanical characteristics and in ensuring a high combination of properties is discussed. The relationship between the chemical composition of steel and its mechanical properties is established, and the influence of chemical elements on non-metallic inclusions and microstructure is investigated.

According to regulatory standards, 20GL grade steel is required to exhibit high strength, ductility, and impact toughness, which are essential for cast components of freight wagons. Key structural elements, such as side frames and bogie bolsters, are manufactured from 20GL steel. At present, improving the mechanical properties of this steel grade is a pressing scientific and practical task.

Keywords: tensile strength, ductility, impact toughness, non-metallic inclusions, microstructure, steel refining.

Аннотация. В статье проанализированы основные факторы, влияющие на механические свойства стали. Рассмотрена роль основных легирующих элементов в формировании механических свойств и их влияние на обеспечение комплекса высоких эксплуатационных характеристик. В ходе исследований установлена взаимосвязь между химическим составом стали и её механическими свойствами, а также изучено влияние химических элементов на неметаллические включения и микроструктуру.

Сталь марки 20ГЛ в соответствии с нормативными документами должна обладать высокой прочностью, пластичностью и ударной вязкостью, что является важным требованием для литых деталей грузовых вагонов. Такие основные конструктивные элементы, как боковая рама и надрессорная балка, изготавливаются из стали марки 20ГЛ. В настоящее время повышение механических свойств стали данной марки является актуальной научно-практической задачей.

Ключевые слова: предел прочности, пластичность, ударная вязкость, неметаллические включения, микроструктура, рафинирование стали.

KIRISH

Temir yo'l transporti sanoatida quyma detallar (masalan, vagon aravachalari qismlari, tortuvchi xomut, avtoulagich korpusi va boshqalar) keng qo'llaniladi. Ushbu detallarining ishlash muddati va ishonchligi bevosita ularning kimyoviy tarkibi hamda mexanik xossalari bog'liq.

Materialning mexanik xossalari uning deformatsiya yoki sinish jarayonidagi xatti-harakatlarga chidamliligini tavsiflaydi. Bunday xossalarga qattqlik, plastiklik, mustahkamlik, elastiklik, zarbiy qovushqoqlik, charchashga chidamlilik va boshqalar kiradi.

Mustahkamlik — bu materialning siqilish, cho'zilish, buralish va egilish jarayonlarida sinish va deformatsiyaga qarshilik ko'rsatish qobiliyatidir. Mustahkamlikni ifodalash uchun ikki asosiy parametrdan foydalaniladi: oquvchanlik chegarasi (σ_T) va mustahkamlik chegarasi (σ_B) [1].

Plastiklik — materialning tashqi kuch ta'siri ostida sinmasdan yoki yorilmasdan deformatsiyalanish qobiliyatidir. Plastiklik asosan nisbiy uzayish va nisbiy torayish ko'rsatkichlari bilan tavsiflanadi [1].

Zarbiy qovushqoqlik — metallar va qotishmalarning zarba yuklariga qarshilik ko'rsatish xossasidir. Ushbu xossani aniqlashda standart o'lchamdagi namunalari ГОСТ 9454–78 talablari asosida tayyorlanadi; namunada kuchlanish konsentratori vazifasini U yoki V shaklidagi ariqcha bajaradi [1].

Yuqori zarbiy qovushqoqlik (turli qotishma guruhlar uchun 20–80 J/sm² oralig'ida) asosan yuqori plastiklikka ega bo'lgan bir fazali metallar va qotishmalarda kuzatiladi. Bunday metallar tarkibida nometall qo'shimchalar miqdori kam bo'ladi yoki ular optimal o'lcham va taqsimotga ega bo'ladi, hatto tuzilishi bir xil bo'lmagan qotishmalarda ham. Shu bilan birga, legirlash jarayoni ayrim hollarda zarbiy qovushqoqlikning pasayishiga olib kelishi mumkin. Zarbiy qovushqoqlikni oshirish mo'rt ortiqcha fazalarni bartaraf etish orqali amalga oshiriladi [2].

Zarbiy qovushqoqlik sinovi ushbu ko'rsatkichning o'zgaruvchanligi sababli alohida ahamiyatga ega, chunki u ko'plab omillarga bog'liq bo'ladi. Jumladan, kimyoviy tarkib, nometall qo'shimchalar, termik ishlov berish, mikrostruktura, quyma nuqsonlar va boshqa omillar zarbiy qovushqoqlikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi [3]. Metall sifatining muhim mezonlaridan biri uning sovuqqa chidamliligi, ya'ni yuqori plastiklik va past haroratlarda zarbiy qovushqoqlikni saqlab qolish qobiliyatidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

V. V. Lunev va V. V. Averin tadqiqotlariga ko'ra, metallning sifat darajasi, ya'ni uning yuqori mexanik xossalari hamda sovuqqa chidamliligi, tarkibidagi oltingugurt, fosfor, kislorod, azot, vodorod va boshqa zararli aralashmalar bilan ifloslanish darajasi bilan belgilanadi [4].

Fosfor po'lat xossalari salbiy ta'sir ko'rsatuvchi zararli aralashma hisoblanadi. N. Q. Tursunov tadqiqotlariga ko'ra, fosfor konsentratsiyasi oshishi natijasida po'latning mustahkamligi va mo'rtligi, shuningdek, sovuqqa chidamlilik chegarasi ortadi, plastiklik va zarbiy qovushqoqlik esa pasayadi [5].

Po'latdagi erigan oltingugurt ham fosfoga o'xshash ta'sir ko'rsatadi. V. V. Lunev va V. V. Averinlarning fikriga ko'ra, birlamchi donalar chegarasida, ayniqsa alyuminiy bilan oksidlangan hollarda, metall bo'lmagan qo'shimchalar hosil bo'ladi. Bu holat metall bog'lanishlarni zaiflashtirib, po'latning qovushqoqlik va plastiklik xossalari pasayishiga olib keladi [4]. Ushbu olimlarning ta'kidlashicha, oltingugurt atomining temir atomiga nisbatan katta radiusga (0,104 nm) ega bo'lishi temir panjarasida ichki kuchlanishni oshiradi, bu esa mustahkamlikni ko'paytirib, plastiklikni kamaytiradi [4].

Legirlash jarayoni zarbiy qovushqoqlikni kamaytirishi mumkin. Zarbiy qovushqoqlikni oshirish mo'rt ortiqcha fazalarni bartaraf etish orqali amalga oshiriladi [2].

M. A. Smirnov, V. M. Schastlivtsev va L. G. Zhuravlevlarning "Po'latni termik qayta ishlash asoslari" nomli darsligida ferrit-karbid strukturaga ega po'latlarda mustahkamlik perlit koloniyalari hamda ferrit donalarini maydalash orqali oshirilishi ko'rsatilgan. Ushbu strukturaviy parametrlar austenit donasi o'lchamiga bevosita bog'liq bo'lib, termik ishlov jarayonida yuqori mexanik xossalarga erishish uchun mayda austenit donalarini hosil qilish zarurligi ta'kidlangan [6].

Mazkur olimlarning fikricha, ferrit po'lat strukturasi yumshoq va egiluvchan komponent sifatida namoyon bo'ladi. Uning xossalari asosan uglerod miqdori, qotishma elementlari hamda ferrit donasi hajmiga bog'liq. Uglerod va azot temir bilan oraliq qattiq eritmalar hosil qiluvchi elementlar bo'lib, ferritni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon ularning dislokatsiyalar bilan kuchli o'zaro ta'siri va mustahkamlanishi orqali amalga oshadi [6].

O. T. Toirov, N. Q. Tursunov va L. A. Kuchkorovlar ilmiy maqolalarida "sovuq" shlakning mavjudligi po'latni induksion pechda eritish jarayonida tozalovchi jarayonlarning to'liq amalga oshirilishiga to'sqinlik qilishini ko'rsatishgan. Shu munosabat bilan, so'nggi yillarda po'latga pechdan tashqari ishlov berishning turli usullari ishlab chiqilgan bo'lib, ular induksion eritish jarayonidagi ayrim kamchiliklarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Shulardan biri kovshdagi po'latni nodir yer metallari bilan modifikatsiyalash usulidir.

Ishqoriy-yer metallaridan foydalanish po'latning zarbiy qovushqoqligini, shuningdek, nometall qo'shimchalar bo'yicha tozaligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Kovshdagi po'latni ishqoriy-yer metallari bilan bir qatorda nodir yer metallari bilan ham qo'shimcha modifikatsiyalash po'lat sifatining yanada yaxshilanishini ta'minlaydi [7].

Metallni eritish jarayonida defosforatsiya shikhtaning erish bosqichida amalga oshiriladi, bunda metall harorati nisbatan past bo'ladi. N. Q. Tursunovning boshqa ilmiy ishlarida metallidagi fosfor miqdorini kamaytirish uni oksidlash va shlakka o'tkazish orqali amalga oshirilishi tadqiq etilgan. Reaksiya mahsulotlari faolligini kamaytirish hamda fosfor pentoksidi (P_2O_5) bilan barqaror fosfatlar hosil qilish maqsadida shlak tarkibiga ohak (CaO) kiritiladi. Shu sababli, po'latdagi fosforni pechlarda chiqarib tashlash yuqori ohak miqdoriga ega shlaklar yordamida amalga oshiriladi [8].

Ishlab chiqarish sharoitida 20ГЛ markali po'latni eritish jarayonida metall haroratining defosforatsiya jarayoniga ta'siri o'rganilgan. Eritma harorati 1525 °C dan 1650 °C gacha o'zgartirilgan. Metall haroratining oshishi bilan metallidagi fosfor miqdori ortib, shlakdagi fosfor miqdori kamaygan hamda fosforning taqsimlanish koeffitsienti pasaygan. Tadqiqotlar natijasiga ko'ra, eng maqbul natijalar 1525 °C haroratda kuzatilgan [8].

A. N. Avdeeva, O. T. Toirov va N. Q. Tursunov o'z tadqiqotlarida ITPda eritish texnologiyasining yangi konsepsiyasini taklif etishgan. Ushbu konsepsiya shlakdan samarali foydalanish, uning miqdorini oshirish, shlak va metallni qo'shimcha aralashtirish hamda ularning o'zaro ta'sir qilish vaqtini uzaytirish orqali metallni fosfor, oltingugurt va boshqa zararli aralashmalardan samarali tozalashni ta'minlaydi.

ITPda po'lat eritishda shlakning yuqori rafinirlash qobiliyatiga erishish uchun erish harorati pasaytirilgan maxsus shlak aralashmalarini tanlash, metall eritmasini ma'lum haroratda shlak ostida muayyan vaqt ushlab turish, shuningdek, tekis metall meniskini hosil qilish (masalan, induktor chegarasidan tashqarida metall sathini oshirish yoki menisk balandligini kamaytirish uchun induktorning yuqori o'ramlarini o'chirish orqali) mumkinligi ko'rsatilgan. Natijada, fosforsizlantirish darajasi 65 % gacha, oltingugurtsizlantirish darajasi esa 60 % gacha yetkazilgan [9].

N. Q. Tursunov, A. E. Semin va E. A. Sanokulovlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda 20ГЛ markali po'latga induksion tigelli pechda nodir yer metallari qo'shilishi natijasida metall tarkibidagi oltingugurt miqdori 0,004 % gacha, umumiy kislorod miqdori esa 0,0021 % gacha kamaygani aniqlangan. Shu bilan birga, donalar chegarasida joylashgan sulfid qo'shimchalarning hosil bo'lishi bartaraf etilgan.

Nodir yer metallari qo'shilganda sulfid qobiq ichida joylashgan oksidlar, ya'ni globulyar oksisulfid qo'shimchalari hosil bo'ladi. Bunday qo'shimchalar metallning mo'rtlashishiga boshqa turdagi nometall qo'shimchalarga nisbatan ancha kam ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, nodir yer metallari qo'shilishi metallning makro- va mikrostrukturasi yaxshilanishiga, hamda uning mexanik xossalari oshishiga olib keladi [10].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Eritish jarayonlari "Otto Junker" firmasining olti tonnalik induksion tigelli pechida (ITP-6) amalga oshirildi (1-rasm). ITP-6 pechining texnik tavsifi 1-jadvalda keltirilgan [11].

1-rasm. Induksion tigel pechining umumiy ko'rinishi

1-jadval. ITP-6 texnik xususiyatlari [5].

Parametr nomi	Me'yor
Sig'imi	6 t
Nominal quvvat	4,8 MV·A
Tok chastotasi	500 Gs
Tigelning ichki diametri	920 mm
Futerovka qalinligi	125 mm
Elektr energiyasining solishtirma miqdori	505 kVt/soat
Futerovka	Al ₂ O ₃ asosida

Metallografik tadqiqotlar quyma metall kesim namunalari va spirtidagi 3% li HNO₃ eritmasi bilan ishlov berilgandan so'ng o'tkazildi. Metallning mikrostrukturasi aniqlash uchun "Olympus BX 41M-LED" modulli mikroskopidan foydalanildi (2-rasm).

2-rasm. "BX 41M-LED" modulli mikroskopi

3-rasmda po'latning kimyoviy tarkibini aniqlash uchun ishlatilgan MCA V5 markali optik emission spektrometri ko'rsatilgan.

3-rasm. Optik emission spektrometr

ГОСТ 32400-2013 normativ hujjat bo'yicha 20ГЛ markali po'latning kimyoviy tarkibi va mexanik xossalari 2-3-jadvallarda keltirilgan [12].

2-jadval. 20ГЛ markali po'latning kimyoviy tarkibi, (% mass.)

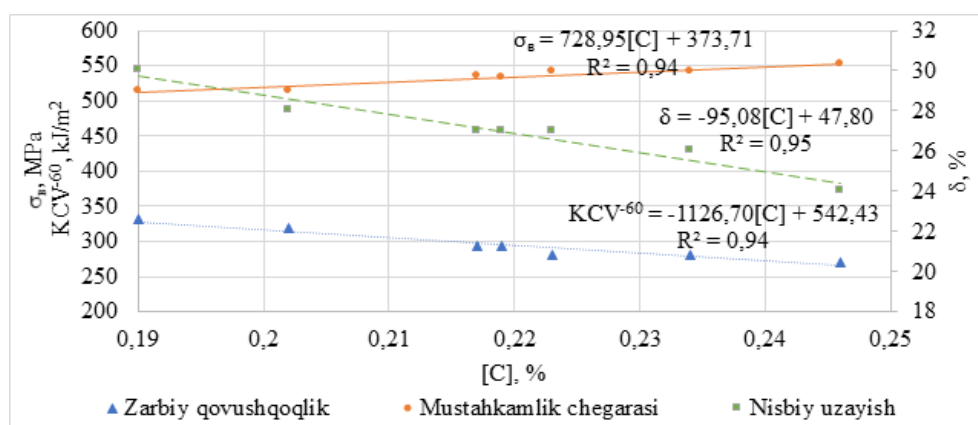
C	Si	Mn	Al	P	S	Cr	Ni	Cu	Fe
				ko'p emas					
0,17-0,25	0,30-0,50	1,10-1,40	0,020-0,060	0,020	0,020	0,30	0,30	0,60	qolgani

3-jadval. 20ГЛ markali po'latning mexanik xossalari

Oquvchanlik chegarasi σ_r , MPa	Mustahkamlik chegarasi σ_b , MPa	Nisbiy uzayish δ , %	Nisbiy torayish ψ , %	Zarbiy qovushqoqlik KCV ⁶⁰ , kJ/m ²
kam emas				
343	510	18	30	200

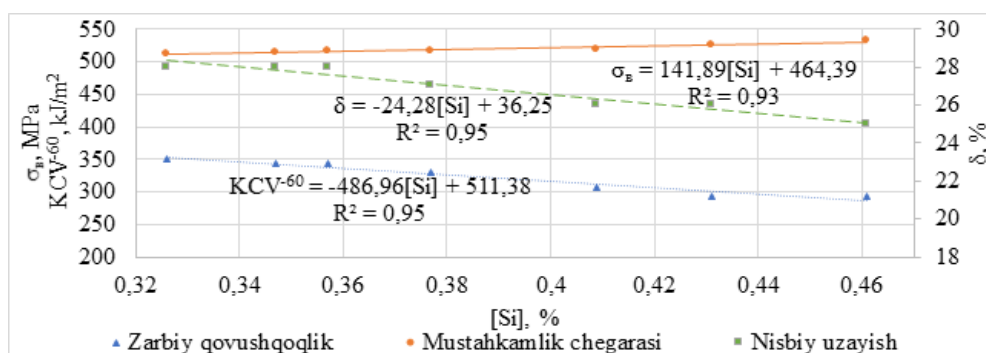
TAHLIL VA NATIJALAR

20ГЛ markali po'lat qotishmasining kimyoviy tarkibi hamda mexanik xossalari bo'yicha olingan namunalar tahlil natijalari ko'rib chiqildi. 4-rasmda mexanik xossalarning po'lat tarkibidagi uglerod miqdoriga bog'liqligi aks ettirilgan.

4-rasm. Mexanik xossalarning uglerod miqdoriga bog'liqligi¹

4-rasmdan ko'rinib turibdiki, quyma po'latlarda uglerod miqdori ortishi bilan ularning mustahkamligi ortadi, plastikli va zarbiy qovushqoqligi esa kamayadi. Uglerodning 0,19% dan 0,25% gacha ortganda, po'latning nisbiy uzayishi 30% dan 24% gacha sezilarli darajada kamayadi va mustahkamlik chegarasining qiymati biroz oshadi.

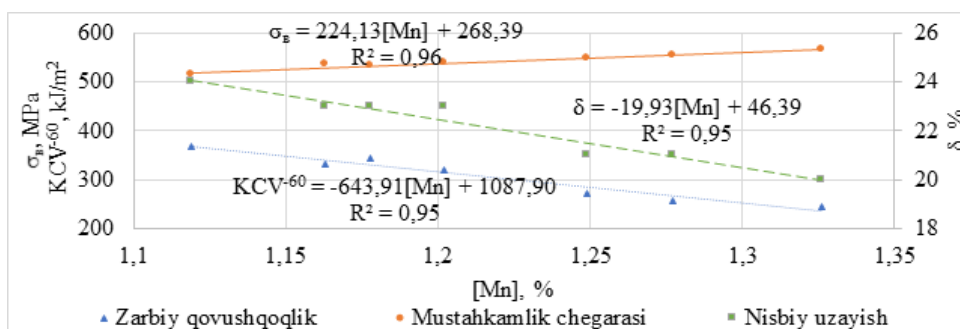
5-rasmda mexanik xossalarning metall tarkibidagi kremniy miqdoriga bog'liqligi ko'rsatilgan.

5-rasm. Mexanik xossalarning kremniy miqdoriga bog'liqligi²

1 Mualliflar ishlanmasi
2 Mualliflar ishlanmasi

5-rasmdan ko'rinib turibdiki, kremniy miqdorining 0,33-0,46% oralig'ida ortishi bilan nisbiy uzayish va zarbiy qovushqoqlik qiymati kamayadi, mustahkamlik chegarasi esa oshadi.

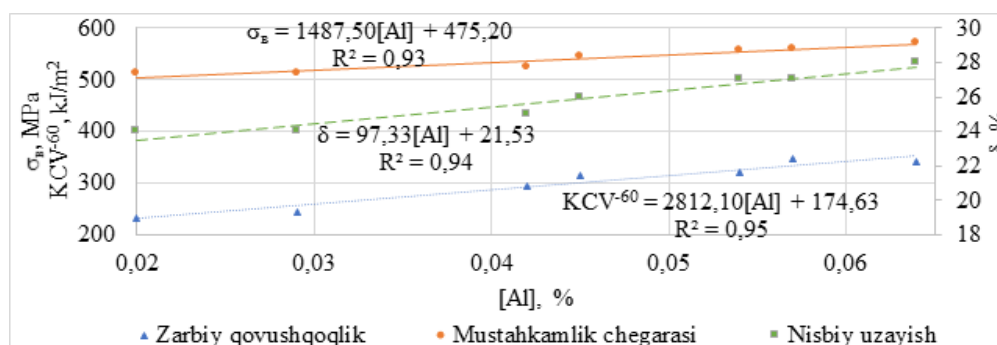
6-rasmda mexanik xossalarning marganes miqdoriga bog'liqligi ko'rsatilgan.

6-rasm. Mexanik xossalarning marganes miqdoriga bog'liqligi³

6-rasmdan ko'rinib turibdiki, marganes miqdori 1,1% dan 1,35% gacha oshishi bilan nisbiy uzayish kamayadi. Marganes ham zarbiy qovushqoqlikning pasayishiga olib keladi. Lekin u po'latning mustahkamlik chegarasini oshiradi.

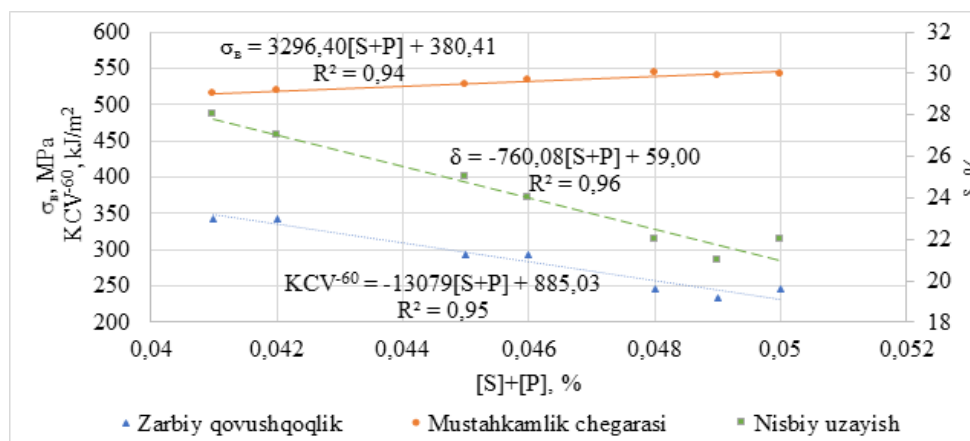
7-rasmda alyuminiyning po'latning mexanik xossalariga ta'sirining bog'liqligi keltirilgan.

7-rasm. Mexanik xossalarning alyuminiy miqdoriga bog'liqligi⁴

7-rasmdan ko'rinib turibdiki, alyuminiy miqdori yuqori bo'lganda po'latning mexanik xossalari darajasi yuqori qiymatlarga erishadi. Alyuminiy bilan oksidlanganda alyuminiy miqdori normativ hujjat bo'yicha 0,04-0,06% eng yuqori darajada bo'lishi kerak, shunda alyuminiy po'latning mexanik xossalariga hech qanday zararli ta'sir ko'rsatmaydi.

8-rasmda umumiy oltingugurt va fosfor tarkibining ta'siri ko'rsatilgan.

8-rasm. Oltingugurt va fosforning po'latning mexanik xossalariga ta'siri⁵

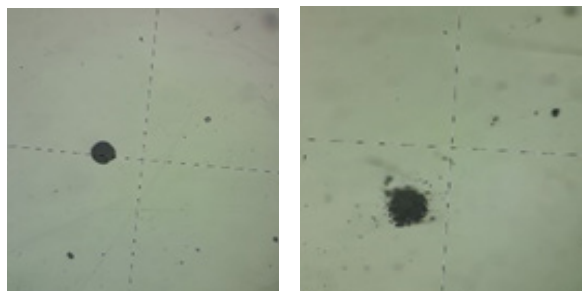
3 Mualliflar ishlanmasi

4 Mualliflar ishlanmasi

5 Mualliflar ishlanmasi

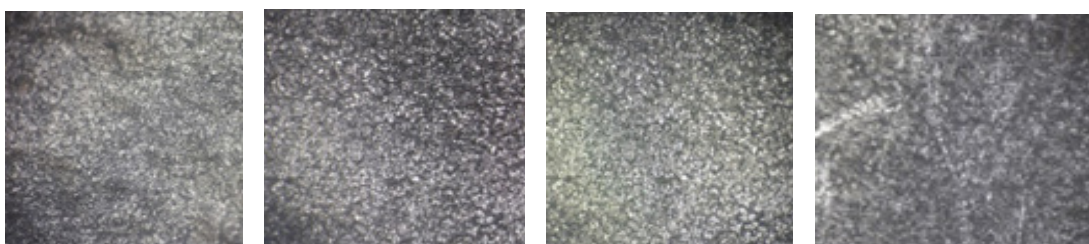

8-rasmdan ko'rinib turibdiki, oltingugurt va fosfor zararli aralashmalar bo'lib, zarbiy qovushqoqlikni va nisbiy uzayishni sezilarli darajada kamaytiradi. Ayniqsa, umumiy oltingugurt va fosfor miqdori 0,040% dan 0,050% gacha oshganda zarbiy qovushqoqlik 350 KJ/m² dan 230 KJ/m² gacha kamayadi. 9-rasmda 20ГЛ po'latidagi nometall qo'shimchalar tasvirlangan.

9-rasm. 20ГЛ po'latidagi nometall qo'shimchalar

10-rasmda 20ГЛ markali po'latning termik ishlov berishdan keyingi mikrostrukturasi keltirilgan.

10-rasm. 20ГЛ markali po'latning normallashtirish va bo'shatishdan keyingi mikrostrukturasi (x100)

Metall mikrostrukturasi bir jinsli, ferrit–perlitli va mayda donali bo'lib, struktura tashkil etuvchilari bir tekis taqsimlangan. ГОСТ 5639-82 talablariga muvofiq donalar balli 8–9 ni tashkil etadi, bu esa ГОСТ 32400-2013 bo'yicha ruxsat etilgan darajaga (8 dan past emas) mos keladi [16].

Po'lat tarkibida uglerod miqdorining oshishi strukturada perlit ulushining ko'payishiga olib keladi. Bu holat oquvchanlik chegarasi va mustahkamlik chegarasining oshishi, plastiklik xossalari esa pasayishi bilan tavsiflanadi. Uglerod miqdori ortishi bilan zarbiy qovushqoqlik darajasi sezilarli bo'lmagan miqdorda kamayadi, bu esa po'latda perlit fraksiyasining ko'payishi bilan izohlanadi.

Metallni oksidsizlantirish maqsadida tarkibiga kremniy kiritiladi. Kremniy ferritdagi qattiq eritmaga o'tib, po'latning mustahkamlik xossalari oshiradi.

Marganes po'latga oltingugurtning zararli ta'sirini kamaytirish, ya'ni oltingugurtsizlantirish jarayonlarini ta'minlash maqsadida qo'shiladigan ferroqotishma hisoblanadi. U qisman ferritda, qisman sementit tarkibida eriydi hamda temir atomlari o'rnini egallashi orqali po'latning mustahkamligini oshiradi.

Shuningdek, marganes va kremniy qisman nometall qo'shimchalar shaklida, ya'ni shpinel tipidagi kompleks oksidlar (FeO·MnO) va silikatlar (2FeO·SiO₂, 2MnO·SiO₂) tarkibiga kirishi mumkin [13].

Alyuminiy po'latni oksidsizlantirishda eng samarali elementlardan biri bo'lib, donalarni oksidsizlantirish va maydalash orqali po'latning zarbiy qovushqoqligi hamda plastiklik xossalari yaxshilaydi. Bundan tashqari, alyuminiy azot bilan nitridlar (masalan, AlN) hosil qiladi. Taxminan 0,1 % miqdorda alyuminiy quyishdan oldin kovshga kiritiladi. Hosil bo'lgan alyuminiy oksidi va nitridi dispers zarralari austenit donalarining o'sishini cheklab, mayda donali po'lat olish imkonini beradi [13].

Fosfor metall matritsa xossalari, oltingugurt esa asosan sulfidlar orqali matritsaga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Fosforning mo'rtlashtiruvchi ta'siri uchinchi elementlar mavjudligida yanada kuchayadi. Uglerod va marganes fosfor eritmadan donalar chegaralariga siqib chiqaradi, bu esa donalararo bog'lanishlarning sezilarli darajada zaiflashishiga, natijada plastiklik va zarbiy qovushqoqlikning pasayishiga olib keladi [4].

Fosforning salbiy ta'siri temir–fosfor fazaviy diagrammasining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq. Fosfor austenitda 0,2 % gacha, ferritda esa undan ko'proq miqdorda eriydi va qattiq eritmani sezilarli darajada mustahkamlaydi. Po'latning plastiklik xossalari, ayniqsa past temperaturalarda, donalar chegaralari bo'ylab hosil bo'ladigan juda mayda fosfid ajralmalari tufayli pasayadi. Fosfor ta'sirida donalar chegaralarining mo'rtligi doimiy ravishda kuzatiladi, natijada zarbiy qovushqoqlik kamayadi [14].

Oltingugurt kontsentratsiyasining oshishi po'latning sulfidli qo'shimchalar bilan ifloslanishiga olib keladi. Po'latning zarbiy qovushqoqligi va plastiklik xossalari pasayishi nafaqat nometall qo'shimchalar mavjudligi

bilan, balki sovutilish jarayonida austenit va ferrit donalari chegaralarida oltingugurt eruvchanligining o'zgarishi bilan ham izohlanadi [4].

Oksidli qo'shimchalarning asosiy qismi (endogen qo'shimchalar) oksidsizlantiruvchi elementlar qo'shilishi va suyuq po'latni sovutish jarayonida, jumladan kristallanish davrida hosil bo'ladi [15].

Ferrit donasi o'lchami materialning mustahkamligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Donalarni maydalash mustahkamlikni oshirish bilan birga egiluvchan–mo'rt o'tish haroratini pasaytiradi. Shu sababli, ferrit donalarini maydalash po'latni samarali mustahkamlash usullaridan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatdiki, yuk vagonlari aravachalarining muhim qismlari uchun qo'llaniladigan 20ГЛ markali po'latning mexanik xossalari uning kimyoviy tarkibi hamda zararli aralashmalar bilan ifoslanish darajasiga bevosita bog'liqdir. Xususan, oltingugurt va fosfor po'latning plastiklik, zarbiy qovushqoqlik va sovuqqa chidamlilik xossalari sezilarli darajada pasayishiga olib keladi, chunki ushbu elementlar nometall qo'shimchalar hosil qilib, kristallitlararo mo'rtlikni kuchaytiradi.

Uglerod va kremniy miqdorining ortishi po'latning mustahkamlik ko'rsatkichlarini oshiradi, biroq bu jarayon plastiklik va zarbiy qovushqoqlikning kamayishi bilan birga kechadi. Alyuminiy qo'shilishi esa donalarning dispersiyaviy mustahkamlanishini, oksidsizlanishini va maydalanishini ta'minlab, po'latning mexanik xossalari majmuasini yaxshilaydi.

Po'latning ishonchligini baholashda zarbiy qovushqoqlik eng muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi, chunki u quyma nuqsonlariga, mikrostrukturaviy o'zgarishlarga hamda kuchlanish konsentratlariga eng sezgir parametrdir. O'tkazilgan sinovlar shuni ko'rsatdiki, zararli aralashmalar miqdori minimal bo'lgan va legirlash tizimi optimallashtirilgan po'lat yuqori mustahkamlik hamda ekspluatatsion ishonchlikni ta'minlaydi.

Shu munosabat bilan, po'latning kimyoviy tarkibini, oksidsizlantirish va modifikatsiyalash texnologiyalarini samarali boshqarish harakatlanuvchi tarkibiy detallar uchun zarur bo'lgan optimal mexanik xossalarga ega, ishonchli va xavfsiz quyma buyumlarni olishning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Малеткина Т. Ю. Механические свойства металлов и сплавов и методы их определения: методические указания. – Томск: Издательство Томского государственного университета, 2015. – 27 с.
2. Новиков И. И., Золоторевский В. С., Портной В. К. и др. Металловедение: учебник: в 2 т. Т. 1. Основы металлостроения / под общ. ред. В. С. Золоторевского. – 2-е изд., испр. – М.: Издательский дом МИСиС, 2014. – 496 с.
3. Павлов А. В., Квеглис Л. И., Романова А. А., Рахадиллов Б. К., Жилкашинова А. М. Исследование отливок из стали 20ГЛ на предмет соответствия техническим требованиям железнодорожного транспорта // Сборник статей по материалам XLVII Международной научно-практической конференции «Инновации в науке». – Новосибирск: Издательство СибАК, 2015. – № 7(44). – С. 150–154.
4. Лунев В. В., Аверин В. В. Сера и фосфор в стали. – М.: Металлургия, 1988. – 256 с.
5. Турсунов Н. К. Исследование процессов рафинирования и модифицирования металла с целью совершенствования технологии выплавки стали 20ГЛ в индукционной тигельной печи и повышения её качества: дис. ... канд. техн. наук. – М., 2017. – 116 с.
6. Смирнов М. А., Счастливцев В. М., Журавлев Л. Г. Основы термической обработки стали: учебное пособие. – М.: Наука и технологии, 2002. – 519 с.
7. Тоиров О. Т., Турсунов Н. К., Кучкоров Л. А. Совершенствование технологии внепечной обработки стали с целью повышения её механических свойств // Universum: технические науки: электронный научный журнал. – 2022. – № 4(97). – URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/13421>
8. Турсунов Н. К. и др. Совершенствование процесса дефосфорации стали в индукционных тигельных печах // Universum: технические науки: электронный научный журнал. – 2022. – № 6(99). – URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/13899>
9. Авдеева А. Н., Тоиров О. Т., Турсунов Н. К. Разработка инновационной технологии производства высококачественной стали для литых деталей подвижного состава железнодорожного транспорта // Центральноазиатские научные исследования. – 2022. – Т. 2. – № 4. – ISSN 2181-2489.
10. Турсунов Н. К., Семин А. Е., Санокулов Э. А. Исследование процессов дефосфорации и десульфурации при выплавке стали 20ГЛ в индукционной тигельной печи с дальнейшей обработкой в ковше с использованием редкоземельных металлов // Чёрные металлы. – 2017. – № 1. – С. 33–40.
11. Турсунов Н. К., Семин А. Е., Санокулов Э. А. Исследование процессов дефосфорации и десульфурации при выплавке стали 20ГЛ в индукционной тигельной печи // Сборник трудов. – М.–Электросталь, 2016. – С. 272–276.
12. ГОСТ 32400–2013. Рама боковая и балка надрессорная литых тележек железнодорожных грузовых вагонов. – М.: Стандартинформ, 2013.
13. ГОСТ 5639–82. Стали и сплавы. Методы выявления и определения величины зерна. – М.: Издательство стандартов, 1982.

14. Новиков И. И., Золоторевский В. С., Портной В. К. и др. *Металловедение: учебник: в 2 т. Т. 2. Термическая обработка. Сплавы* / под общ. ред. В. С. Золоторевского. – 2-е изд., испр. – М.: Издательский дом МИСиС, 2014. – 528 с.
15. Семин А. Е., Турсунов Н. К., Косырев К. Л. *Инновационное производство высоколегированной стали и сплавов: теория и технология выплавки стали в индукционных печах: учебное пособие.* – М.: Издательский дом НИТУ «МИСиС», 2017. – 166 с.
16. Поволоцкий Д. Я., Рошин В. Е., Рысс М. А., Строганов А. И., Ярцев М. А. *Электрометаллургия стали и ферросплавов: учебник для вузов.* – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Metallurgy, 1984. – 568 с.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100